

O hudbe a ľuďoch

Subjektívne postrehy z MaerzMusik 2023

MaerzMusik ideovo zaberá zaujímavé miesto na strete rôznych tém, ér a prístupov. Rôznorodosť podujatia odzrkadľuje aj jeho podtitul: *festival of contemporary issues* – festival pre súčasné problémy a otázky. Je preto logické, že vo svojej dramaturgii prezentuje etablovaných aj začínajúcich umelcov z celého sveta, zahŕňa širokú škálu žánrov a štýlov od klasického hudobného prejavu cez elektronickú hudbu, jazz a improvizáciu. Okrem hudby venuje nemálo priestoru aj prednáškovým, diskurzívnym, edukačným a bádateľským formátom. Práve táto interdisciplinarita bola dôvodom, prečo sme sa do Berlína aspoň na pár dní vydali aj my.

Naozaj či virtuálne?

Aktuálny ročník festivalu (17.–26.3.) otváralo hudobné divadlo nemeckého skladateľa **Michaela Beila** *Hide to Show* v realizácii belgického Nadar Ensemble. Z anotácie sa dozvedáme: „*Byť online je nová samota. V skladbe Hide to Show skladateľ M. Beil kladie otázky a zdôrazňuje ohromujúci svet internetu: mémy, coververzie, paródie a deep fakes. Poslucháči – ktorí sú neodmysliteľne aj divákmi – sa ocitajú v bludisku nových perspektív.*“

Predstavením nás sprevádzalo šesť hudobníkov Nadar Ensemble (husle, flauta, violončelo, trúbka, saxofón, klarinet), každý osamelý vo vlastnej kóji so žalúziami, no príležitostne schopný zo svojho miesta vyjsť a stretnúť sa so spoluhráčmi pred publikom. Nemenej podstatnou zložkou predstavenia bol live video processing s veľmi precíznym a dômyselne vypoinkovaným mappingom, ktorý jednotliví hráči používali občas ako interaktívnu kulisu, inokedy ako svojho virtuálneho kolegu dabléra. Vo výsledku bolo predstavenie sledom zaujímavých zmien „reality“, kde sa v rôznych situáciách stretávali živí hudobníci so svojimi virtuálnymi replikami. Vrstvením či hrou ilúzií vytvárali miestami zábavný, miestami (úmyselne)

Berlínsky festival MaerzMusik patrí medzi prestížne podujatia svetovej scény súčasnej klasickej a experimentálnej hudby. Je jedným z viacerých programov patriacich pod Berliner Festspiele, ktoré vznikli v roku 1957 vo vtedajšom Západnom Nemecku, a zároveň pokračovateľ odkazu Berlin Music Biennale, ktoré vzniklo v 60. rokoch vo Východnom Berlíne.

Performancia v rámci projektu *Grenzraum HÖREN*
Foto: Fabian Schellhorn

zmätočný, no miestami aj zbytočne opisný obraz existencie dnešného človeka v online prostredí.

Skúmanie počúvania

Silnou témou festivalu bolo skúmanie samotného procesu počúvania, jeho hraníc a polôh, ktoré vznikajú rozšírením nášho ponímania toho, čo počúvanie predstavuje, teda skúmaniu priestorov, ktoré rozlišujú medzi počutelným a nepočutelným. Tejto línii bola venovaná séria *Grenzraum HÖREN*. Niekoľko číslovaných koncertných večerov sa zaoberalo dielami dvoch skladateľov: *voice, books and FIRE II* **Jakoba Ullmanna** (*1958) a *Sonic Meditations* **Pauline Oliverosovej** (1932–2016). V rituáloch, meditáciách,

inštaláciách a zvukových akciách rozložených počas festivalu sa počúvanie samotné stávalo témou.

Sonic Meditations (1971) boli realizované ako vyše dvojhodinové uvedenie v modernom podzemnom priestore bez okien Betonhalle. Zvuková masa Oliverosovej materiálu podporená výkonnou aparaturou vytvárala takmer fyzickú, pomaly sa meniacu sónickú stenu umožňujúcu naplno si „zalietať“ vo zvukových vlnách všetkých frekvencií. Jej realizácia v takomto priestore vynikla v celej svojej šírke. Zaujímavé je, že ešte počas svojho trvania vyhnala – aj v poučenom prostredí, akým je Berlín – 95 percent publika dlho pred záverom. Meditovať podľa skladateľky je podobne náročné a vyžadujúce prípravu

Patrik Sabo

Strastiplná cesta za snom o cinku

Foto: archív P.S.

ako akýkoľvek iný „trip“ – a aj podobne dychvyrážajúce (v dobrom slova zmysle). Doplnenie podujatia o pohybovú performanciu zoskupenia PHØNIX16 však pôsobilo, žiaľ, trochu silene.

Zvukové inštalácie

MaerzMusik sa nezameriava len na performatívne hudobné formáty, ale jeho súčasťou sú aj zvukové inštalácie rozmiestnené na rôznych miestach v Berlíne. Jednou z nich bolo dielo novozélandskej mediálnej umelkyne **Nandity Kumarovej** *From Paradigm to Paradigm, Into the Biomic Time*. Interaktívny objekt pripomínajúci novinovú tlačiareň zaseknutú v nekonečnej slučke komunikoval neustále generovanie dezinformácií a manipulatívnych faktov a ich schopnosť ovplyvňovať verejnú mienku. Dielo tak bolo pripomienkou ozvien histórie. Bolo príjemné sledovať technicky a materiálovo dokonalú inštaláciu – mašinku, ktorá pred očami prehrávala kódy správ na princípe pianoly, navyše s výborne domysleným ideovým konceptom. Na tomto mieste nám napadli aj iné súvislosti: okrem iného porovnanie s podmienkami pre tvorbu a vystavovanie zvukových inštalácií u nás, ktoré zaostávajú rovnako v školstve, ako aj v kultúrnych inštitúciách.

Vzdelávanie a premýšľanie spolu

Dramaturgia MaerzMusik nezabúda ani na prednáškové a diskusné formáty či na hudobnú edukáciu. História festivalu sa prepletá formát *Thinking together* – séria diskusií, workshopov a prednášok venovaných skúmaniu fenoménu času v sociálno-politických, filozofických a umeleckých rovinách. Umelcov a účastníkov pozýva, aby reflektovali súčasné otázky času prostredníctvom zvuku – a naopak. Vo formáte s názvom *QuerKlang* zas festival vytvoril priestor pre prezentáciu premiér kompozícií žiakov berlínskych škôl. Projekt by sa dal porovnať so slovenským VENI ACADEMY s tým rozdielom, že v rámci MaerzMusik spolupracovali so skladateľmi žiaci bežných základných a stredných škôl, ktorí dostali možnosť verejnej prezentácie na renomovanom medzinárodnom festivale.

Fakt, že MaerzMusik (pre našinca možno netradične) pracuje s hudbou nielen ako s umeleckým prejavom, ale najmä ako s platformou pre hľadanie súvislostí dnešného sveta, je pravdepodobne najsilnejším motívom tohto podujatia.

FERO KIRÁLY a **EVA VOZÁROVÁ**
autori sú zvukoví a intermediálni umelci

Zahraničná cesta na festival MaerzMusik 2023 je súčasťou projektu 000_2023, ktorý podporil ako hlavný partner z verejných zdrojov Fond na podporu umenia.

Ako študent muzikológie, pôvodne z gymnázia, som vlastne nemal svoj hlavný hudobný nástroj a cítil som potrebu toto prázdno vyplniť. Moja predstava bola „nejaký drevený dychový nástroj.“ Keď som tento zámer spomenul mojej školiteľke, docentke Jane Bartovej, spýtala sa ma: „A prečo nie cink?“ Začat s cinkom, obzvlášť náročným nástrojom, na ktorom nik v okolí nehrá, navyše, bez akejkoľvek skúsenosti aspoň s flautou alebo trúbkou, bola zaujímavá výzva. A to som ešte netušil, že k jej naplneniu povedie séria náhod a nehôd.

Prvý cink som si objednal od anglického výrobcu a interpreta Jeremyho Westa, ktorý ma prostredníctvom videohovorov priviedol k prvým tónom. Moje nadšenie však zabrzdila absurdná nehoda, keď mi v škole prievan veľmi bolestivo privrel prst do dverí, po čom som skolaboval na pustej chodbe s cinkom na ramene. Ten sériu tvrdých nárazov nevydržal a jeho pozdĺžny lepený spoj sa otvoril. Cink dodnes mám, pokope ho drží jeho kožený obal. Hrať sa na ňom dá, no už nefunguje správne, a bolo teda jasné, že budem potrebovať nový.

Krátko po nehode s privretým prstom som na výstave výrobcov historických nástrojov vo Viedni stretol Andrewa Hallocka, profesionálneho speváka a výrobcu cinkov. Ako študent som si nemožno dovoliť kúpiť žiaden z jeho nástrojov, no Andrew mi veľmi ochotne poradil so základnou technikou hry a otázkami k mojej diplomovej práci o histórii cinku na území Slovenska. Navyše, toto stretnutie sa ukázalo ako osudové. Stali sa z nás veľmi dobrí priatelia a moja prvá návšteva u neho doma v Rotterdame vo mne zanechala hlboký dojem. Okrem krásneho výhľadu na kanál mal priamo pod svojím bytom dielňu, ktorú využíval spoločne so susedom, výrobcom historických klarinetov Sorenom Greenom. Prežil som tu niekoľko najinšpiratívnejších dní v mojom živote. Vôňa nástroja je určite fenoménom, no vôňa nástrojárskej dielne, to je už úplne iná úroveň. Rôzne drevá, lanový olej, prírodný terpentín, živica, vosk, koža, rohovina... Genius loci tohto voňavého miesta pevne zadefinoval môj sen stať sa výrobcom hudobných nástrojov.

V tom čase som mal u Andrewa Hallocka (konečne!) objednaný nový cink a plánovali sme ho spoločne v Rotterdame dokončiť. Pre jednu širšiu oktávu sa Andrew radšej rozhodol vyrobiť mi iný nástroj a poslať ho poštou. Nový nástroj sa však stratil na ceste ku mne kdesi v Nemecku a napriek tomu, že do pátrania bol nasadený aj poštový detektív, nikdy sa ho nepodarilo nájsť. A tak môj kamarát musel vyrobiť ďalší, tretí cink, ktorý mi už radšej doručil osobne. Keď mi však vytúžený nástroj víťazoslávne odovzdal, zostal som mierne zarazený. Mal mať hnedú farbu, no bol skôr bordový. Nemal som srdce na tento detail poukázať, pretože bol aj tak veľmi pekný. Všetko sa vysvetlilo o čosi neskôr, keď som sa dozvedel, že Andrew je čiastočne farboslepy a nevidí dobre červený odtieň... V každom prípade, je to fantastický, skvelo naladený čerešňový cink s výbornou reakciou na nasadenie, ktorý môj majster považuje za svoj najvydarenejší nástroj.

Áno... majster. Koncom roka 2021 som sa po dokončení doktorandského štúdia naplno pustil do môjho sna a začal som s výrobou cinkov ako učeň Andrewa Hallocka. Dnes spolupracujeme pod názvom Longa & Brevis, ktorý okrem alúzie na známy aforizmus Ars longa vitae brevis odkazuje na Andrewa, ktorý je pomerne vysoký, a na mňa, ktorý som nižšej postavy. A vôňa pilín, lanového oleja a kože konečne preberá vládu aj nad mojím domovom... ||